

Pastabos pačiam sau

Toliau – reikia dirbti

Išsirinkom. Visus 141. Nors vertinimai patys įvairiausi, tačiau rezultatai geresni nei buvo galima tikėtis. Geresni, nes išrinktas profesionalsnis (savaimė suprantama, su išimtimis) Seimas. Geresni, nes suteikta galimybė per dvi kadencijas subrandintai opozicijai. Geresni, nes politinė sistema palaipsniui apsisvalo nuo viena-dienų partijų –eksperimentų ir partijų – verslo planų.

Du spalio sekmadienius trukęs balsavimo maratonas pasibaigė. Politologams tai dar viena proga suabejoti mišrios rinkimų sistemos tikslingumu, sociologai stebi varijuojantį rinkėjų aktyvumą bei vis dar stebisi kai kuriais pasirinkimo motyvais, o žurnalistai aistringai pranašauja ateitį, komentuoja arba suvedinėja senas sąskaitas.

Patys politikai dar tik apsibranta su besikeičiančiais vaidmenimis. Nueinantys, žinoma, irzlūs. Ateinantys, kol kas, atsargūs. Panašu, kad A. Kubiliaus deklaruotoms „*drąsioms permainoms*“ kol kas sudarytos visos sąlygos. Tam pritariamai linksi likę visi koalicijos partneriai – dvi į Seimą patekusios liberalų partijos, o labiausiai – populistų balsus nusiurbęs naujausias A. Valinsko projektas. Pastarąjį, manyčiau, vienaip ar kitaip vertinti tiesiog per anksti.

Vis dėlto šie rinkimai įdomūs tuo, jog leidžia spėti populizmo ciklo Lietuvoje trukmę. Kalbu apie A. Paulausko ir K. Prunskienės (tiek asmenybių, tiek didžia dalimi ir partijų) formalų pašalinimą iš įstatymų leidžiamosios valdžios. Labai tikėtina, jog per kitus rinkimus panašus likimas ištiks R. Pakso ir V. Uspaskich partijas.

Socialdemokratams teks išmokti būti profesionalia opozicija. O nuo konstruktyvaus oponavimo pastarieji, švelniai tariant, atpratę. Gali būti, jog kadencijos metu įvyks ir vidinis persigrupavimas.

.....

O kas toliau? Toliau reikia dirbti.

Tiesa, naujam Seimui dirbti su dabartiniu Prezidentu liko visai nedaug. Artimiausiuose rinkimuose sėkmė pranašaujama nepartiniam/geram ekspertui. Išdrįsiu būti šiek tiek tikslesnis – prezidentu taps nepartinis/geras ekspertas, remiamas naujos valdančiosios daugumos. Nes A. Kubilius ne tik nori dirbti, bet ir tiksliai žino ką reikia daryti.

Rinkėjas

Redakcijos pastaba. Taip pamažu formuojasi ir naujas Lietuvos rinkėjas. Koks jis? Jaunas, išsimokslinęs, perspektyvus specialistas, verslininkas, valdininkas... Mylintis savo Tėvynę ir dėl baltesnio kąsnio nesiruošiantis keliauti tūkstančius kilometrų į tolimas, jam nepažįstamas šalis. Turintis genetinę tėvų ir senelių atmintį. Vadinas, suvokiantis ne tik praėjusio amžiaus kelių dešimtmečių, bet ir Lietuvos istorijos visus vingius ir tiesius kelius. Tiesa ir šviesa lydi jo nuostatas, įsitikinimus ir gyvenimo būdą. Padėk jam, Viešpatie, tiesti naujus kelius Lietuvai Tėvynei...

Paulius. Normantas. Vienuolyno prižiūrėtojas. Šri Lanka. 2006

Nuo spalio 21 iki lapkričio 8 d. „Akademijos“ galerijoje, Vilniuje, veikia fotografo ir žurnalisto keliautojo Pauliaus Normanto paroda „Laisvas vėjas Rytuose“.

Fotografas Paulius myli klajoklišką vėjo laisvę, bet tai nėra jo savitiksliis, o dvasios grūdimo ir ugdymo stūmoklis.

Rytai –Vakarai. Tokie skirtingi, lyg niekad nesusieinančios kalnų viršūnės. Mūsų didysis filosofas Stasys Šalkauskis sielojosi dėl tų skirtumų ir audė svajonę padaryti Lietuvą tiltu tarp Rytų ir Vakarų. Tai reiškė dvasios ir materijos sintezę. Ar tai įmanoma šiandieniniame pasaulyje, kuriame, lyg sode, daugiau piktų negu gerų augalų? Į tai neatsakys nė vienas šių dienų filosofas. Bet... Vienuolyno Prižiūrėtojas yra nelyginant Sodininkas, kuris, žiūrėdamas į Rytų aušras, audžia savo svajonę.

Rytai – Vakarai yra nedalomas Dievo pasaulis, kupinas gėrio ir blogio. Ir žinojimo: žemiškasis gyvenimas yra tik pradžia. Tai pravartu prisiminti visiems, kai Vėlinių vakarą krikščioniškame Vakarų pasaulyje dega milijonai žvakelių miestų kapinynuose ir jaukiose kaimo kapinaitėse.

A.Ž.

Kitame numeryje:

- Vytautas Narutis. Simpoziumas: vizija ir tematika.
- Perpetua Dumšienė. Prisilietimas prie archetipinės energijos.
- Vytautas Balčiūnas. Gyvenimas – kaip diena.
- Romualdo Kriaučiūno ir Aldonos Žemaitytės pokalbis.

Redaguoja Aldona Žemaitytė aldaze@gmail.com
Maketuoja Jonas Kuprys

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1 psl. Rinkėjas. Toliau – reikia dirbti.
- 2 psl. Dalia Cidzikaitė. Stebuklas, kurio vardas Teatras.
- 4 psl. Stasys Goštautas. Domine, da mihi formas.
- 5 psl. Aušra Marija Sluckaitė-Jurašienė. Lelijos..
- 6 psl. Dr. Stasys Bačkaitis. Prieš 40 metų net nebuvo sapnuota.
- 7 psl. Birutė Sriogytė-Vaitkienė. Apie lietuvį, pasišventusį jūrai.

Stebuklas, kurio vardas Teatras

XII Teatro festivalis išeivijoje, Čikaga, 2008 m. spalio 10–12 d.

Teatro grupė „Provincija“ „Provincijos aistros“

DALIA CIDZIKAITĖ

Spektaklio statymas, ypač išeivijoje, man visada yra panašus į stebuklą. Nes tai niekada nėra ir nebus vieno žmogaus darbas. Nes neužtenka tik norėti ir mokėti vaidinti, dainuoti ir šokti, kalbėti taip, kad net ir šnibždanti tave kuo puikiausiai girdėtų paskutinėje eilėje sėdintis pavėlavęs žiūrovas. Neužtenka nebijoti scenos, ieškoti tiesos ir ją sakyti. Neužtenka neturėti baimės apsinuoginti, ir nebūtinai fizine prasme. Apsinuoginti dvasiškai yra kur kas sunkiau, čia reikia patirties, išvalgos ir subtilumo. Spektakliui reikia dar daug ko: tinkamos muzikos, šviesų, dekoracijų, galų gale — dirigento-režisieriaus, nuo kurio viskas neretai ir prasideda ir kuris žino, ką turėtų uždangai išsiskleidus išvysti žiūrovas.

Į po ketverių metų ir vėl Jaunimo centre, Čikagoje, (nors iš pradžių galvota ir apie New York miesto sceną) JAV Lietuvių bendruomenės Kultūros tarybos surengtą XII teatro festivalį mažais ir dideliais stebuklais pasidalyti suvažiavo net šeši teatro sambūriai: Toronto Prisikėlimo parapijos teatro studijos „Žalios lankos I“ ir „Žalios lankos II“ (Kanada); lituanistinė mokykla „Ąžuoliukas“ iš Fort Myers, Floridos valstijos (JAV); mėgėjų teatras „Langas“ iš Detroit (JAV); teatro grupė „Provincija“ iš Fort Myers, Florida (JAV) ir teatro sambūris „Žaltvykslė“ iš Čikagos (JAV).

Festivalį atidarė svečiai iš Toronto – 2004 metų pavasarį įsikūrusi Toronto Prisikėlimo parapijos teatro studija „Žalios lankos“, tiksliau – vyresnieji jos aktoriai, sudarantys studiją „Žalios lankos II“. Apie devynias valandas iš Toronto į Čikagą keliavę autobusu torontieškieji žiūrovams pasiūlė Čikagos scenoje dar nematytą ir negirdėtą žanrą — miuziklą „Eglė žalčių karalienė“ (pagal Kazio

Inčiūros eiliuotą pasaką, muzika Valdo Ramanausko). Šiuolaikinio miuziklo autoriai — studijos režisierė Daiva Botyrienė ir kompozitorius V. Ramanauskas, pabandė per muziką ir dainą papasakoti visiems gerai žinomą pasaką apie žemės merginos Eglės ir ją pamilusio žalčio meilę.

Šiam ambicingam sumanymui koją pirmiausia pakišo techniniai nesklandumai — pirmoje dalyje gerokai per didelis garsas, rėžęs net ir toliau sėdėjusiųjų ausis, ne visada veikę mikrofonai, kurių apskritai Jaunimo centro didžiajai salei nelabai ir reikėjo. Galbūt jų atsisakymas būtų pagelbėjęs bent iš dalies paslėpti ir ne taip stipriai išryškinti aktorių balsų nevienodumą ir skirtingą jų vokalinį pajėgumą.

Ir pasakojimas, ir muzika be didesnių sustojimų ir pauzių pirmoje dalyje vedė tolyn, antroje dalyje išsikvėpė: pradėjo strigti ne tik technika, bet ir pats pasakojimas, muzika pastebimai suprastėjo, vietomis tapo panaši į jau pirmoje dalyje girdėtas arijas.

Su miuziklo žanru, atrodo, šįkart nesutvarkė ir režisierė. Iš pirmo žvilgsnio atrodas viliojantis ir patrauklus šis žanras tiek jai, tiek jos aktoriams tapo sunkia užduotimi. Neužtenka tik išmokyti arijas, žinoti, kurlink veda kita mizanscena. Šalia dainavimo teatre reikia dar ir vaidinti, balsą jungti su judesiu, ieškoti partnerio ar partnerės žvilgsnio, skleisti energiją, būti neatskiriama visumos dalimi. Nors keletą tokių malonių akimirkų neabejotinai žiūrovams suteikė Jovita Gudelytė (vaidinusi Naktonę ir Pajūrio burtininkę), Algis Kynas (vaidinęs tėvūną) ir Narimantas Botyrius (vaidinęs Anginą-žalčio piršlį).

Pastarasis vertinimo komisijos sprendimu gavo apdovanojimą už geriausią antraeilio aktoriaus vaidmenį. Uždangai susiskleidus, matei torontieškių pastangas, bet jų buvo akivaizdžiai per mažą dideliame miuziklo „Eglė žalčių karalienė“ kąsniui nuryti.

Didelės apimties ir užmojo spektaklį visada sunku suvaldyti, tuo labiau dirbant su dar nedaug teatrinės patirties turinčiais aktoriais, taip pat susidūrus su originalia muzika ir pačiu kompozitoriumi. Dėl šios priežasties festivalio pabaigtuvėse vienas iš festivalio vertinimo komisijos narių, Los Angeles Dramos sambūrio režisierius ir aktorius Algimantas Žemaitaitis jautė pareigą torontieškius paguosti. Jis sakė, jog, nors spektakliui dar daug ko trūksta, jis bus laukiamas būsime festivalyje ir kituose renginiuose.

Šeštadienio ryte lituanistinės mokyklos „Ąžuoliukas“ mažieji ir jiems padėję didieji aktoriai iš teatro grupės „Provincija“ pirmą kartą vaidino tokiame gausiam žiūrovų būriui — juk kol kas šioje trečius metus Fort Myers mieste, Floridos valstijoje, gyvuojančioje mokyklėlėje mokosi apie 20 mokinių. Šį kartą pažiūrėti iš saulėtos Floridos atvežto spektaklio „Išdykėlis broliukas“ pagal Anatolijaus Kairio pjesę „Du broliukai“ susirinko visi mažieji Čikagos lituanistinės mokyklos mokiniai.

Spektaklis puikiai atitiko mažųjų žiūrovų poreikius: režisierė Danutė Balčiūnienė (pati šiame spektaklyje suvaidinusi bent du skirtingus personažus ir gavusi apdovanojimą už geriausios antraeilės aktorės – meškos – vaidmenį) nesigriebė didelių gudrybių. Matyt, ji žino, kad nesudėtinga, eiliuota istorija apie išdykėlį berniuką, nemokantį ir nesimokantį lietuviškai, bus gerai suprantama jaunam žiūrovui, o dramaturgo A. Kairio skiepijamas patriotizmas nenuskambės kaip sena, užstrigusi plokštelė, kad herojaus paslydimas scenoje ir parkritimas ant žemės, peršalusios ir todėl be perstojo čiaudančios žąsys, smalžė, medinį šaukštą vis laizganti meškutė sulauks garsaus ir pritariančio mažųjų juoko.

Floridos lituanistinės mokyklos aktoriams pasitarnavo ir salė — šįkart buvo vaidinama mažojoje Jaunimo centro salėje. Ir nors prie tokio gausaus žiūrovų būrio neįpratusiems Fort Myers aktoriams stigo garso ir raiškumo, ne visi žinojo, ką daryti, kai dėl žiūrovų reakcijos atsiranda pauzė, ne visi jautėsi savo personažų kailyje, spektaklio paprastumas ir nepretenzingumas jį pavertė maloniu, vaikystę primenančiu teatrinio nuotykiu.

„Žaltvykslės“ „Upė ant asfalto“.

Jono Kuprio nuotraukos

Po šio sekęs Toronto Prisikėlimo parapijos teatro studijos „Žalios lankos I“ spektaklis „Nauji karaliaus drabužiai“ (pagal H. Anderseno pasaką, režisierė Daiva Botyrienė) buvo skirtas kiek vyresnei jaunų žiūrovų grupei. Nors programėlėje pavadinta modernia pasaka, istorija apie nuogą karalių buvo nesunkiai atpažįstama. Greičiausiai žodžiui „moderni“ šiame spektaklyje atstovavo ryškūs, stiliaus ir epochų prasme eklektiški aktorių kostiumai, kaip ir pirmajame Toronto teatro grupės spektaklyje – originali muzika, sukurta to paties V. Ramanausko, bei kiek sumoderninta pjesės kalba.

Nuo pat pradžios spektakliui trūko žaisminumo, judesio, laisvesnio aktorių judėjimo. Režisierė D. Botyrienė nepasiūlė jokių įdomesnių sprendimų – atrodė, jog vienintelis jos reikalavimas aktoriams, kad jie pasakytų savo žodžius ir lauktų savo eilės. Judama scenoje buvo minimaliai, trūko paprasto fizinio kontakto, o ypač apsikeitimo žvilgsniu, kuris leistų mums, žiūrovams, manyti, jog aktoriai vienas kitą mato, kad ne tik tekstu, bet ir akimis bei judesiu reaguoja į partnerio žodžius.

Šiame spektaklyje vienas iš svarbesnių pasakos elementų – pasikartojimas, to paties dalyko darymas ar sakymas tris kartus – Toronto teatro studijos spektaklyje „Nauji karaliaus drabužiai“ virto monotonišku kartojimusi. Nepadėjo nei keičiami karaliaus drabužiai ar perukai.

Šeštadienio popietę didžioji Jaunimo centro salė buvo užleista suaugusiųjų teatro grupėms. Antrą kartą čikagiškiams vaidinęs Detroito mėgėjų teatras „Langas“ negalėjo nesužavėti žiūrovų. Visų pirma, pagyrimo nusipelnė teatro grupės režisierė Jūratė Mikulevičienė, kuri sumaniai parinko pjesę savo vadovaujamai grupei. Tai gerai žinomas dramaturgas Slawomir Mrożek ir jo pjesė „Serenada“. Antra, buvo malonu matyti ansamblio darbą. 2004 metais įsikūręs Detroito mėgėjų teatras, pastatęs keturis vaidinimus, čia, Čikagoje, parodė gražų aktorių susiklausymą, teatro žargonu dar vadinamą „susižaidimu“. Tą, atrodo, patvirtintų ir programėlėje apie šią teatro grupę įterptas sakiny, kuris teigia: „Nedidelis būrelis aktorių dirba kartu ir ištvermingai.“

Tačiau neužtenka pasirinkti aktorių jėgas atitinkančią, dramaturginių sprendimų nestokojančią pjesę – ją dar reikia pastatyti ir suvaidinti. Dažnai mėgėjų teatre pasitaiko perlenkti lazda: jei tai komedija, tai juoko ir noro prajuokinti bus daugiau nei reikia; jei tragedija – tamsių spalvų sutirštėjimas liesis per kraštus. Taip nenutiko su Detroito „Lango“ „Serenada“, nors ir ši teatro grupė neatsispyrė pagundai pasinaudoti asmeniniais mikrofonais, kurie, deja, ne visada sėkmingai veikė.

Nepaisant to, scenoje galėjome mėgautis tvarkdariu Gaidžiu (vaidino Artūras Stapušaitis), trimis jo žmonomis-vištomis: Blondine (vaidino Loreta Schafer), Brunete (vaidino Birutė Duncan) ir Ruda višta (vaidino Diana Tukienė), kurios sugebėjo sukurti skirtingus personažus ir išsiskirti ne tik apranga (už kostiumus spektaklis gavo komisijos apdovanojimą), plunksnų, atspiršau, plaukų, spalva, bet ir elgesiu, judesiu, balso tembru. Spektaklio veiksmą palengva, lapiniškai į priekį stūmė Lapinas (vaidino Vytautas Putna), už šį vaidmenį gavęs geriausio aktoriaus apdovanojimą. Detroito mėgėjų teatro grupės „Langas“ scenos užuolaida atsiskleidė ir užsisklendė sklandžiai – nuo pirmojo iki paskutiniojo atodūσιο spektaklis prikaustė žiūrovų dėmesį ir nepaleido.

Šeštadienio programą pabaigė jauniausia šiame festivalyje grupė, susikūrusi vos 2007 metais – teatro grupė „Provincija“ – iš Fort Myers, Florida. Žiūrovams ji pristatė dviejų veiksmų komediją „Provincijos aistros“ (autorius Milčius (Jonas Katkevičius)). Neabejoju, jog pasirinkta pjesė režisierę Danutę Balčiūnienę ir gana gausų aktorių būrį suviliojo pačia tema, taip pat humoru, ironija, satyra. Paimta kaip literatūrinis tekstas, pjesė greičiausiai sudomintų ne vieną teatralą, tačiau, kaip ir Toronto teatro atveju, scenoje vien teksto neužtenka – reikia ir dramaturginių bei teatrinių sprendimų. O jų teatro grupės „Provincija“ spektaklyje tikrai trūko. Tinkamai neišgrynintas draminis veiksmas, daugumos moterų paveikslams (jų šiame spektaklyje buvo aštuonios) – trūko gyvybės, jie buvo panašūs

„Žalios lankos“, „Eglė žalčių karalienė“

vienas į kitą. Komedijos žanre pasukta paprasčiausia linkme – pasiduota buitiniams, vietomis primityviams juokui. Tai tik keletas ši spektaklį ištikusių bėdų.

Apie spektaklį nemažai pasako ir trumpas teatro grupės prisistatymas festivaliui skirtoje programėlėje. Ten sakoma, jog grupės artistai repetuoti renkasi po sunkios darbo dienos ir vis kitoje salėje. O šios neretai būna be scenos, tad „Provincijos“ entuziastai sėkmingai improvizuoja. Atrodo, jog ir šio spektaklio metu daugiau buvo pasikliauta aktorių improvizaciniais sugebėjimais, nors jais sužibėjo tikrai ne kiekvienas „Provincijos“ aktorius.

Detroito mėgėjų teatras „Langas“ „Serenada“

Festivalį užbaigė sekmadienį vaidinęs šeiminių teatro sambūris „Žaltvykslė“. Susirinkusiems žiūrovams jis pasiūlė Dmitrij Lipskerov tragikomediją „Upė ant asfalto“. Tai jau trečią kartą vaidinamas spektaklis (tai svarbu paminėti, kadangi išeivijoje galimybė parodyti spektaklį daugiau nei vieną kartą dėl įvairių priežasčių yra sunkiai įgyvendinamas dalykas), o ir scena „Žaltvykslės“ aktoriams buvo pažįstama, nes joje vyksta teatro sambūrio premjeros, repetuojama.

Nors dabartinė teatro sambūrio režisierė Ilona Čiapaitė nevengia statyti didesniai aktorių skaičiui skirtų pjesių (pvz., Augustino Griciaus komediją „Palanga“), vis dėlto atrodo, jog ji ypač saugiai ir patogiai jaučiasi dirbdama su pjesėmis, skirtomis dviem aktoriams. Ankstesni tokie spektakliai buvo: Tennessee Williams „Pasmerkti namai“, Ugnis Segliš „Kampelis“ ir štai dabartinis „Upė ant asfalto“.

Kaip ir ankstesnieji I. Čiapaitės spektakliai, „Upė ant asfalto“ pasakoja apie dviejų žmonių susitikimą, kurio metu giliau pažvelgiama į jų gyvenimą iki susitikimo, suteikiama galimybė žvilgtelėti ir į jų vidų. Tiedu „Upės“ žmonės – Ričardas (vaidino Linas Umbrasas) ir Kanifolija (vaidino Aušra Jasaitė) – susitinka neatsitiktinai: abiem reikia meilės, atsivėrimo, išklauso ir sprendimo gyventi toliau, bet kitaip – galbūt geriau, drauge.

Režisierė nevengė užaštrinti kai kurių scenų, tragišką nuojautą čia pat keisdavo nervinis juokas, vietomis šios aktorių emocijos buvo kiek perdėtos, pervaidintos. Tačiau vėliau visa tai išsilygindavo ir dėl to kuriama dviejų žmonių drama nenukentėdavo. Aktoriai parodė, ką reiškia

būti scenoje su partneriu – spektaklyje netrūko ne tik fizinio kontakto, bet ir apsikeitimo emocijomis, bendravimo žvilgsniu, buvimo scenoje dėl vienas kito.

Šis „Žaltvykslės“ spektaklis suteikė progą gerėtis ne tik stipria I. Čiapaitės režisūra, profesionalia, kartais šiurpulį visame kūne sukeliančia aktorių A. Jasaitės (ji buvo apdovanota už geriausios aktorės vaidmenį) ir L. Umbrasos vaidybą, bet ir funkcionuojančia scenografija (taip pat gavo apdovanojimą), kostiumais (ypač ryškia Kanifolijos apranga, taip ir rėkiančia apie jaunos moters bandymą apsiginti nuo jos neglostančios aplinkos), apšvietimu (Sidas Ulevičius). Spektaklis „Upė ant asfalto“ atrodė lyg gerai apgalvotas, sustyguotas ir puikiai atliktas meno kūrinys. Vertinimo komisija pripažino jį geriausiu šio teatro festivalio spektakliu.

XII Teatro festivalis, pats savaime kaip didelis trijų dienų spektaklis, neapsiėjo be emocijų – teigiamų ir neigiamų. Prie viso to prisidėjo ir nuovargis, kurį po kelionių juto teatro grupės, į Čikagą atvykusios iš Toronto, Fort Myers ir Detroito. Išdalinti apdovanojimai, kuriuos vertinimo komisija skirdama džiaugėsi, jog tikrai buvo kam ir už ką juos skirti. Scenoje, įteikiant apdovanojimus, ir užkulisuose, susipažįstant vieniems su kitais, bendraujant, galėjai girdėti vien tik padėsinimą nenuleisti rankų, toliau kurti, vaidinti, režisuoti, vėl ir vėl išbandyti save ir kitus, augintis žiūrovus, kurių pasigedo tiek festivalio rengėjai, tiek teatro grupės. Kiek tokių pasiryžusių atvyks į XIII Teatro festivalį, sunku atspėti, bet kai kurie jų tikrai išvažiavo su pažadu kitą kartą atvežti dar juokingesnę, dar profesionalesnį, dar stebuklingesnę spektaklį. □

Domine, da mihi formas, arba *Algimanto Kezio pasaulis*

STASYS GOŠTAUTAS

Aštuoniasdešimtmečio jubiliejaus proga galima subalansuoti, ką Algimantas Kezys yra padaręs daugelyje sričių, bet ypač meno, kur jis vienintelis toks yra. Jo išleisti 15 ar daugiau katalogų, knygų, albumų apie išeivijos meną yra svarbus dokumentas mūsų meno istorijoje. Šiandien Lietuvos leidėjai, rengdami išeivių dailininkų monografijas, turi pasižiūrėti, ką yra nuveikęs Algimantas Kezys. Ir ne tik per albumus ar knygas, bet ir per Galeriją, kurioje savo kūrybą rodė tiek daug išeivių menininkų.

Kiekvienas Kezio parengtas metinės parodos katalogas yra kruopštaus darbo rezultatas. Pavyzdžiui, jo paruošti 1988 ar 1989 metų dailės katalogai kartu su 1990 metų religinio meno katalogu yra nepaprastas išeivijos kūrybos lobynas. Čia pristatomus menininkus jis išrikiuoja tarsi galerijoje, kiekvieną ne tik pats įvertindamas, bet dažnai ir praturtindamas paties menininko citatomis.

Toliau Algimantas neina, palieka platų lauką meno kritikams ir meno istorikams, kurių, deja, tarp mūsų kaip ir nebuvo. Būdavo miela skaityti Kazio Bradūno poetiškus komentarus, nes anksčiau ar vėliau paaiškėjo, kad geriausi meno kritikai yra poetai, kaip Henrikas Nagys, Nyka-Niliūnas, Jonas Mekas (tik neseniai sužinojau, kad ir

Mekas rašė meno kritikos straipsnius Vokietijos lageriuose), Paulius Jurkus... Algimantas Kezys yra palikęs tikrai poetiškų tekstų, kaip albume „Kapinaitės, Transcedencijos link“ (Galerija, 2000). Kaip dažnai Bradūnas man pasiskųsdavo, kad tik iš bėdos imasi rašyti apie meną, nes nėra kam. Ir tai tiesa. Gerai tą žinojo ir Algimantas, kuris, bėdos spiriamas, užpildė keturių dešimtmečių išeivijos meno vertinimo „baltas dėmes“ ir to meno perdavimo Lietuvai procesą per pastaruosius 20 metų.

Tad jo asmenyje mes turim įvairiapusį talentą, kuriam labai rūpi Lietuvos menas. Kai leidžiant katalogus ar meno albumus trūkdavo darbščios rankos ir šviesios galvos, Algimantas buvo ir dailininkas, ir techninis *Lithuanian Library Press* redaktorius, taipogi literatūrinis redaktorius, fotografas, rašytojas, vertėjas, meno redaktorius, poetas ir t.t. Net sulaukęs 80 metų, jis nepasiduoda laiko slėgiui ir turi parengęs dar 10 naujų knygų.

Tarkim, serija jo profesionalių albumų, padarytų kartu su Petru Aleksa ir jo komanda. Jau vien tai, kad Algimantas ėmėsi tokio darbo, parodo, su kokia energija ir rimtumu jis atsideda kiekvienam projektui. Galima ginčytis dėl knygos formato, priekaištauti, kad ji sunki, nepatogi, pilna nuotraukų, kad trūksta pavardžių rodyklių ir t.t. Bet kiekvienu atveju tai rimtas darbas, kuris pristato kokią nors problemą: ekslibrisai, Sibiras, kapinės, Pensilavijos anglikas, lietuvių literatūra angliškai ir t.t. Savo darbštumu Kezys man primena niekada nepavargusį ir visad aktyvų Viktorą Petravičių. Kur Algimantas surasdavo pinigų įvairiems savo projektams, nedrįstu paklausti, gal kada nors jis pats mums atvers tą paslaptį.

Pavartę leidinį „Lietuvis dailininkas išeivijoje“, išleistą 1973 metais, sužinom, kad išeivijoje yra (arba buvo) 245 dailininkai. Ir tai dar ne pilnas jų sąrašas. Vėliau su ta pačia mintim, bet daugiau užsiangavęs 1994 m. Kezys suredavo anglišką tekstą, pavadintą „Lithuanian Artists in North America“, jame pristatė 224 dailininkus.

Algimantas Kezys pirmiausia yra meno fotografas. Bet itin retai pasitaiko, kad fotografas būtų ir nuotraukos palydinčių tekstų autorius. Dažniausiai jų nuotraukoms tekstus rašo kiti. Algimantas neturėjo tų kitų, todėl griebėsi rašyti pats ir įrodė, kad kūrėjas gali aprėpti abi meno sritis.

Prieš 20 metų, 1988-taisiais, pasiekęs savo fotografinės karjeros vidurį, Algimantas per Loyola University Press, išleido savo „Cityscapes“. Toje knygoje jis sudėjo miestų kompozicijas – 128 nuotraukas, kurių kiekviena yra specifinė, be žodžių pristanti miestą. Viena arba dviem nuotraukom jis bandė apibrėžti miesto charakterį. Tai gana drąsus sumanymas, reikalaujantis nepaprasto talen-

to ir drausmės. Kaip tik tame albume Algimantas yra išsakęs savo meno formulę. Parafrazuodamas šv. Pranciškaus Ksaviero posakį „Domine, da mihi animas“ (Dieve, duok man sielų), Algimantas kreipėsi į Viešpatį, prašydamas: „Domine, da mihi formas“, t.y., Dieve, duok man kompozicijų. Algimantas į tą objektą, kurį visi matom, moka pažiūrėti netikėtu, nematytu kampu, jo fotoaparatas šauna amžinybėn, mes vos galim atpažinti originalą. Čia gal ir yra vienas iš Algimanto talentų, pasiskolintas iš siurrealistų, kurie buvo pirmieji, iškrepę originalą, kad parodytų dar nematytą jo pusę. Kezys ieškojo kompozicijos nuotraukoje. Anot jo, dailininkai pasireiškia per kompoziciją. Tad kodėl fotografas negali jas sukurti? Galop visi esam apsupti tos pačios gamtos, tik kiekvienas ją matom iš kito taško.

Prieš porą savaitių gavau 10 tomų iškarpų ir juodraščių būsimoms knygoms. Iš tikrųjų tai sudarytų dešimt naujų knygų. Kiekviena jų apima tam tikrą fotomenininko gyvenimo laikotarpį, kurį Kezys apibūdina teksto ir nuotraukos derme. Kai kas rašė apie savo išgyvenimus Sibire; Algimantas rašo apie savo, kaip pabėgėlio, nuotykius, kurie liudija irgi benamio likimą, kai kito pasirinkimo nebuvo.

Nežinau, kodėl Algimantas pasirinko per nuotraukas savo gyvenimą įprasmingi, gal kad kito pasirinkimo neturėjo, nors savo prisiminimuose jis rodo nepaprastą talentą rašyti. O gal kad fotoaparatas tiesiog užkliuvo jo sąmonėje, ir menininkas pasidavė jo diktatui. Ir taip 50 metų jis nesiskyrė su tuo aparatu, kuris kaskart keitėsi, tobulėjo, ir jis, kaip ir visi fotografas, turėjo prisitaikyti prie naujų išradimų.

Galėtume peržiūrėti visas „iškarpas“ ir stebėtis, kiek daug buvo padaryta ir kiek daug sukaupta kiekvienam tomui, kaip Algimantas vadina *Scrapbook*. Kaip ir Čiurlionis, Algimantas turi savą „Mūsų pasaulio sukūrimo“ teoriją. Ją iliustruoja su pora šimtų nuotraukų, daugiausia simboliškai kaip *distort* realybę, nes tai metafora to kito pasaulio, kuris nebūtinai yra realus. Reikia paskaityti senas pasakas ir palyginti su šių dienų naujienomis, kad suprastume, kur veda Algimanto pasaulis. Daugeliui tų nuotraukų teksto beveik nereikia, nes mintis perduodama per fotografiją, kuri, perėjusi per Algimanto akiratį, įgauna

Nukelta į 5 psl.

Kapinaitės. 1999 m.

Algimanto Kezio nuotrauka

Atkelta iš 4 psl.

estetinį aspektą.

Chicago/Kezys (Loyola, 1983) yra rimtas bandymas pristatyti savo miesto svarbiausius aspektus, pradedant Chicagos miesto skulptūromis, kurios puošia miestą. Po dvidešimties metų Algimantas ėmėsi monumentalaus projekto – sutalpinti visą miestą trijuose tomuose su daugybe nuotraukų. Kaip kadaise V. Petravičius spausdindavo po vieną savo grafikos atspaudą, taip ir Algimantas spausdina tris egzempliorius savo albumų, tapdamas tikrai retų savo knygų autoriumi.

Algimantas nėra portretistas nei korespondentas/reporteris. Portretas yra labai specifinis meno objektas, ne visiems jis vienodai pavyksta. Pavyzdžiui, Vytauto Maželio arba Kazio Daugėlos portretai yra nepakartojami. Algimantas nesitenkindavo viena idėja. Jis griebdavo jas po dvi tris iš karto. Bet jeigu Algimantas ir nebuvo portretistas tikra to žodžio prasme, jo Chicaga tampa beveik kaip miesto portretas, kas mažai kam pavyksta.

Stebina Kezio universalumas, pasitikėjimas savimi ir nepaprastas gabumas surasti fondų, kurie padėtų įgyvendinti jo sumanymus. Algimantas pradėjo iš paprastos nuotraukos kurti meną ir pasidarė meno fotografu. Pagaliau jam fotografija nustojo būti vien realybės instrumentu, kuris atkuria išorės pasaulį. Fotografija jam tapo viena iš

meno šakų, kaip tapyba ar skulptūra. Arba kaip kino menas. Kai Algimantas atrado tokią galimybę realizuoti save, jis pasidarė menininku, kaip ir tie jo užfiksuoti išeivių dailininkai. Tik vietoj dažų ir drobės jis vartojo fotoaparata, nes viskas jau buvo sukurta anksčiau, jam tik reikėjo atrasti tą kūrinių ir jį pažaboti, kad tarnautų jam. Tai pasidarė gana lengva, kai atsirado skaitmeninė technika, prie kurios jis labai nedrąsiai pradėjo eiti.

Skaitmeninė technika atvedė Algimantą prie spalvos. Ir kokios spalvos! Išgautos mechanškai, bet kontroliuojamos dailininko. Tad čia ir prasideda Angelų ciklas ir Chicagos miesto bei Lietuvos nuspalvinimas. Sudiev, Vytauto Augustino Lietuva, nespelvota, bet graži, matyta kaip per sapną, pažinta per jo albumus, vienintelė, su kuria mes užaugom.

Algimantas prisipažįsta, kad jis atrado fotoaparata atsitiktinai, visai natūraliai, be jokio mokslo... Vieną dieną nutarė užfiksuoti kokį nors paveikslą, ir prasidėjo jo kelionė per pasaulį su aparatu rankoje, kuris jam buvo paklusnus tarnas.

Būčiau pamiršęs Algimanto bendradarbiavimą *Lituanus*, kur per daugelį metų beveik be perstojo angliškai buvo pristatomi lietuviai dailininkai. Taip pat negaliu užmiršti „Metmenų“, kur, nors ir rečiau, bet pasirodydavo jo nuotraukos miesto siluetams paženklininti. Tai nepaprasto darbštaus ir kūrybingo žmogaus veikla, kuri mus verčia pagerbti tokį nepaprastą talentą. □

Kapinaitės. 1999 m.

Algimanto Kezio nuotrauka

Spalia 21 d. Vilniaus paveikslų galerijoje (Chodkevičių rūmuose) buvo pristatyta Aušros Marijos Sluckaitės-Jurašienės knyga „Egziliantės užrašai“. Knygą šiais metais išleido „Kultūros barų“ redakcija (dail. Tadas Gindrėnas, viršelyje panaudota Ados Peldavičiūtės-Montvydienės paveikslų reprodukcija), jos paantraštė skelbia, jog tai – esė, portretų eskizai, atsiminimai, impresijos – apie žmones ir laiką.

Pristatant knygą be autorės ir leidėjų dalyvavo aktorė-skaitovė Rūta Staliliūnaitė, literatūrologas Almantas Samalavičius, fleitininkas Giedrius Gelgotas. Spausdiname impresiją iš skyriaus *Vėjų rožė*.

Aušra Marija Sluckaitė-Jurašienė Lelijos

Hermanui Perelšteinui, išauginusiam „Ažuoliuką“

Pirkau baltai rausvų, svaigiai kvėpiančių lelijų ties gatvės kampu iš seno korėjiečio. Sunkiai sergančiam savo bičiuliui.

„Lily, lily“, – kartojo paslaugus korėjietis, vyniodamas puokštę į dangiškai melsvą popierių. – „Li-ly, li-ly“ – švelniai, rytietišškai tariamas žodis skambėjo kaip mergaitės vardas.

Lijo. Liūdnas ir šiltas rudens lietus krito ant lelijų, ant mano juodos kepurės, ant geltonų taksi mašinų. Ant margų skėčių.

Lylio lelijo, brolis liepą nukirto.

Ligoninėje man neleido neštis gėlių į sunkių ligonių palatą. Lelijos liko laukti ligoninės vestibulyje.

Laikiau suspaudusi karštą bičiulio ranką ir šaukiau jį vardu. Jis manęs negirdėjo. Tik kartais, pramerkęs akis, juodomis, nejudriomis lėliukėmis žiūrėjo kažkur į tolį – į gilų atminties šulinį,

į tamsios kosminės upės deltą.

Jis buvo čia ir nebe čia. Nelyginant sielis, netvirtai pririštas prieplaukoje, kai jį traukia ir plėšia nuo kranto kylantis, drumzlinas, potvyniu virstantis vanduo.

„Pasilik su mumis. Pabūk dar, – prašiau jo. – Čia nebūna ledjūrio šalčių. Čia šiltas ruduo ir kvėpia Azijos rytiečio nuskintos lelijos“.

Lylio lelijo, brolis liepą nukirto.

Mano bičiulis manęs negirdėjo. Ankstyvą jaunystę praleidęs tremtyje, Sibiro šiaurėje, dabar jis vadavosi mirtimi kitoje svetimoje žemėje – Amerikoje.

Kai išėjau iš palatos, vestibulyje valytojos plovė grindis. Ant drėgno, žvilgančio linoleumo gulėjo mano baltai rausva puokštė.

„Kūdikis gimė. Čia pat ant grindų“, – sutrikęs paaiškino budintis policininkas ir parodė ranka ten, kur gulėjo lelijos.

Valytojos plovė grindis ir kalbėjo apie moterį. Įbėgusi pro duris, ji sukliko ispaniškai „O Dieve“, ir čia pat ėmė gimdyti. „Gerai, kad nepametė gatvėje“, – sakė valytoja, grėždama šlapią skudurą. O kita pridūrė: „Matei? Policininkas nusiplėšė savo mėlynus marškinius ir susuko kūdikį, kad tas nesusaltų“. Ji mostelėjo ranka į budintįjį juodaodį. Tas sutrikęs šypsojosi, įtraukęs galvą į nailoninę striukę, užvilktą ant nuogo kūno.

Ten, kur gulėjo mano lelijos, gimė mergytė Lily.

Gatvėje viskas vyko kaip įprasta: zujo greitosios pagalbos mašinos, sunkvežimiai, limuzinai. Plaukė tiršta minia – klerkai, prekeiviai, vagys.

Nebelijo. Netoliese, Bruklino Muzikos akademijoje, užsienio teatras skelbė gastroles: „Septyni Otos upės intakai“.

Septyni Lenos upės intakai, - pagalvojau.

Otos upė teka pro Hirošimą. Septyni jos intakai. Septyni likimai.

Lenos upė įteka į Laptevų jūrą. Šalta ir žiauri tremtinių upė. Mano bičiulio jaunystės upė.

Ota, Lena, paskui Leta, septintoji likimo upė. Užmaršties upė. Stiklinis karstas plaukė upe ir stipriai kvėpėjo lelijos.

Atsigrėžiau. Maža mergaitė per raudoną šviesą bėgo į kitą gatvės pusę. Geltonas kaspinas plaikstėsi ore kaip aitvaras. Mašinų srautas grėsmingai artėjo, motina šaukė: „Palauk! Palįsi po ratais“.

Senyvas žmogus su kuprine ant pečių praeidamas tarstelėjo: „Baigiasi dvidešimtas šimtmetis, ir visi skuba gyventi“.

Niujorkas, 1997 m.

Prieš 40 metų net nebuvo sapnuota

Dr. Stasys Bačkaitis: „Mokslo ir kūrybos simpoziumai – tai plataus masto ir intelekto dvikrypčiai renginiai su išeivijos veidu į Lietuvą ir Lietuvos veidu į išeiviją“.

– Gerb. dr. Bačkaiti, esate XIV Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo (PLMKS) organizacinio komiteto vicepirmininkas ir vienas pagrindinių ruošos vežimo, sparčiai artėjančio prie kelionės tikslo, variklių. Kaip sekasi šį darbą atlikti?

– Vežimas rieda iš tiesų labai greitai – laiko liko nedaug, o darbų dar kalnai. Ačiū Dievui, turime labai darbštų organizacinį komitetą, kuris dirba išsijusęs, bandydamas atlikti visus numatytus renginio darbus ir surišti kiekvieną jų detalę į sinchronizuotai veikiančią veiksmų grandinę. Simpoziumo organizacijoje galime atpažinti penkias pagrindines darbo grupes: 1. bendrą viso simpoziumo planavimo; 2. simpoziumo rengimo ūkinę; 3. transportacijos; 4. žiniasklaidos ir informacijos; 5. finansinę.

– Kokie pagrindiniai uždaviniai ir rūpesčiai?

– Kiekvienas pagrindinis simpoziumo elementas šiuo metu yra ir didelis rūpestis. Pradedant viso PLMKS programos sudarymu, ūkine paruoštimi, reklama, finansiniais ištekliais ir baigiant dalyvių apgyvendinimu, laiku vykstančia ir tikslia transportacija, maistu. Neatlikus šių darbų, simpoziumas subirs. Ypač didelis uždavinys yra pasirūpinti, kad užsiregistravę prelegentai būtų tinkamai paskirstyti į sesijas, kad tai nesukryžiuotų su prelegentų atvykimo laiku, užtikrinti, kad sesijos būtų įdomios ir naudingos ne tik jiems patiems, bet ir plačiajai visuomenei. Taip pat nemažas darbas yra koordinacija su Lietuvos Švietimo ir mokslo ministerijos simpoziumo darbo grupe, nes turime ne tik atsižvelgti, bet ir suderinti su ja nemažos prelegentų delegacijos iš Lietuvos pageidavimus bei formalumus.

– Kas jau atlikta, ką dar reikia atlikti?

– Visa programa jau sudaryta. Pagrindiniai jos elementai sutarti ir nustatyta, kas, kur, kada įvyks visų penkių dienų laikotarpiu. Dabar deriname detales, kurių yra labai daug. Tarp svarbiausių darbų, kuriuos reikia skubiai atlikti, – sudaryti visoms sesijoms dienotvarkę. To dar negalime užbaigti, kol nežinosime tikslaus iš Lietuvos atvykstančio žmonių skaičiaus ir ką Lietuvos darbo grupė parinks į jų delegaciją. Tas parinkimas gali kai kurias sesijas panaikinti, tad vėl reikėtų visą programą tvarkyti iš naujo. Kitas darbas – paraiškų peržiūra, jų tinkamumo nustatymas simpoziumo paskirčiai, sugestijos teksto ištaisymui, suderinimas su Mokslo ir kūrybos leidinio formatu. Gautos paraiškos labai skiriasi apimtimi, stiliaus problemomis, kalbos tikslumu (ypač anglų kalbos) ir pan. Reikalinga sudaryti planą, kuriose salėse ir kambariuose vyks sesijos, nustatyti, kiek ir kokių informacijai pateikti įrangų reikės sutelkti. Reikia taip pat užbaigti profesinių bei kultūrinių išvykų planą ir suderinti su atvykusiųjų prelegentų pageidavimais.

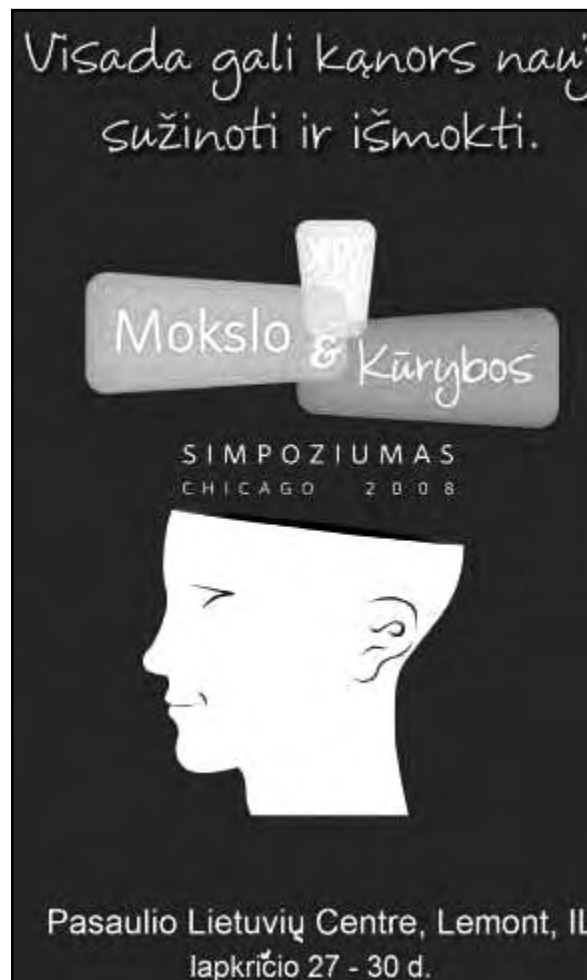
– Kaip sekasi registruoti dalyvius?

– Dalyvių registracija jau baigiama. Per pastarąjį mėnesį ji buvo labai intensyvi. Visa registracija vyksta internetu. Tai, viena vertus, darbą labai palengvina, nes leidžia greitai susisiekti su bet kuo pasaulyje. Tačiau atsirado ir nemažai keblumų, kai siunčiami laišškai dingsta, nueina į „spam“ sistemą; kartais laišškai dėl kai kurių prelegentų unikalios persiuntimo sistemos neįmanomi atidaryti; paviršutiniškai užpildytos registracijos, nes ne visi įpratę pateikti prašomą informaciją pagal nurodytą formatą; išpūstos biografijos be pateikiamo pranešimo santraukos ir t.t. Dar viena nelaukta problema, labai būdinga internetui, yra tam tikra žmonių grupė, kuri, atsidarius komunikacijos kanalui, tampa lyg ir „plunksnos draugais“ – jie siunčia nenutrūkstančią eilę klausimų ir reikalauja greitų atsakymų, net neįsigilinę į jau jiems pateiktą informaciją.

– Koks Lietuvos mokslininkų atsiliepimas į kvietimą dalyvauti XIV PLMKS?

Dr. Stasys Bačkaitis

– Lietuvos mokslininkai atsiliepia ypač entuziastingai. Jų atvyks apie šimtą. Tik didžiausia bėda, kad tas entuziazmas pasireiškė daugiausia paskutinėmis registracijos termino dienomis. Atsiliepiamų gauname ir dabar, kai simpoziumo programa jau sudaryta. Tai mums sudaro nemažai programos planavimo problemų. Tačiau daugeliu atvejų nenorime jų atmesti, jeigu pranešimas yra tikrai vertingas ir tinkamai papildo jau numatytą sesiją. Taip pat malonu pastebėti, kad simpoziume dalyvauja beveik visi Lietuvos universitetai, keliolika ministerijų ir žmonių iš privataus sektoriaus. Šiame simpoziume yra palyginti didelis susidomėjimas lietuvių kalba, psichologiniais pokyčiais, įvykusiais lietuvių tautoje dėl okupacijos, emigracijos, šeimų iširimo. Taip pat aktualu Lietuvos mokslo ateitis ir jo panaudojimas gyvenime, lituanistinis švietimas ir jo metodika, aplinkosauga-ekologija, energetikos problemos ir tų problemų sprendimas, sveikatingumas ir pan.

– Iš kurių šalių, be Lietuvos, mokslininkai dalyvaus simpoziume?

– Numatoma, kad simpoziume žada dalyvauti

mokslininkų iš 14 pasaulio šalių. Tarp jų yra prelegentai, atvykstantys iš Belgijos, Anglijos, Ispanijos, Švedijos, Šveicarijos, Vokietijos, net iš tolimojo Sigapūro ir Urugvajaus. Čia verta pagirti lietuves moteris: jos ne tik šauniai pasižymėjusios moksliniais pasiekimais, bet ir labiau interesuojasi bendrauti, dalyvauti simpoziumo veikloje.

– Nuo 1995 m. Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumai vyksta pakaitomis Lietuvoje ir JAV. Jūs ne tik buvote kai kurių tų simpoziumų dalyvis, bet ir XIII, vykusio Vilniuje 2005 m., programos komiteto vadovas kartu su dr. Vytautu Naručiu. Koks didžiausias skirtumas tarp Lietuvoje ir Amerikoje vykstančių simpoziumų?

– Skirtumas nemažas. Lietuva turi didžiulę mokslininkų bazę, tad gali iš jų sudaryti didelį prelegentų skaičių. Mūsų bazė yra kur kas mažesnė, todėl mūsų renginiai mažesni ir prelegentų skaičiumi. Taip pat lietuvių mokslininkų atvykimas į Lietuvą iš kitų Europos šalių yra patogesnis. Daugeliu atvejų, paskaitą paskaičius, galima tą pačią dieną grįžti namo. Yra skirtumas ir simpoziumo lankytojų atveju, nes Lietuvoje į tokius renginius dažniausiai renkasi žmonės iš mokslo pasaulio, labai retai iš visuomenės ar verslo. Pas mus mokslo ir kūrybos simpoziumas yra visuomeninis renginys. Čia eilinė visuomenė kai kuriais atvejais sudaro didžiąją klausytojų dalį, dalyvauja ir nemažai verslininkų. Tuo būdu mokslas ir visuomenė suartėja, o verslas pasisemia naujų žinių, ko nevyksta Lietuvoje. Tai matoma ir iš mūsų žiniasklaidos. Lietuvoje nėra tokio MKS mechanizmo, kuris bendrautų su žiniasklaida ir teiktų žinias visuomenei.

Dar vienas labai svarbių momentų yra prelegentų užsikrėtimas simpoziumo dvasia. Lietuvoje prelegentas paskaityti savo pranešimą į simpoziumą dažnai atvyksta besikubėdamas iš darbo. Tuoj po paskaitos jis arba jį vėl skuba į darbovietę ar namo. Tai tiek jie ir tegauna iš simpoziumo, nes bendravimas, jeigu jis apskritai įvyksta, būna daugiausia atsitiktinis. Pas mus atvirkščiai: čia visi suvažiuoja į vieną, palyginti uždarą ir kompaktišką vietovę. Visi atitrūkę nuo savo kasdienių darbų, namų ir rūpesčių, turi laiko apsilankyti bet kurioje sesijoje, gali, susitikę bendraminčių ar kitų dalyvių, netrukdomai pasikalbėti, pabendrauti, susipažinti su kitų kraštų mokslininkais, besidarbuojančiais net ir jiems negiminingose mokslo šakose, su kūrybiniais ir kultūriniais pasiekimais, išgirsti kitokias įžvalgas į mokslą, aplinką, gyvenimą, lietuviybės apraiškas plačiame pasaulyje.

Amerikoje organizuojamuose simpoziumuose vyksta tarpdisciplininis bendravimas-mąstymas-įtakojimas, kas ypač reikšminga šiomis dienomis ir ką JAV akademinė bendruomenė dabar bando įvesti į savo mokymo procesą. Esame girdėję iš Lietuvos atvykusių prelegentų pasisakymus, kad tokio plataus interesų susitikimo jie niekad nėra patyrę, kad čia gera proga susitikti ir išsikalbėti. Amerikiečių organizacijos dažnai išsiunčia savo svarbesnius darbuotojus į vadinamąsias „rekolekcijas“, kad laisvoje nuo įprasto darbo aplinkoje galėtų atnaujinti savo mąstyseną, išgirsti naujų ir skirtingų požiūrių-idėjų, praplėsti savo akiratį, kad turėtų progos apmąstyti naujas kryptis, naujus darbo metodus. Mano manymu, Mokslo ir kūrybos simpoziumas tai puikiai atlieka. Jeigu simpoziumų rengimas būtų perkeltas tik į Lietuvą, kaip dabar dažnai raginama, jie taptų tik eiline konferencija, kuri greitai liktų ir be užsienio lietuvių gilaus bei prasmingo indėlio.

– Koks didžiausias skirtumas tarp pirmojo (1969) ir keturioliktojo (2008) PLMKS?

– Skirtumas – kaip diena ir naktis! Pirmasis mokslo ir kūrybos simpoziumas buvo kuklus, bet drąsus, jaunų akademikų-technologų bandymas paskatinti JAV lietuvių bendruomenės bendrai žengti į platesnį pasaulį, įvertinti savo jėgas, praplėsti profesinį akiratį, aptarti mokslo būklę pavergtoje Lietuvoje ir kelti į viešumą Lietuvos nepriklausomybės idėją. Dalyvavo 56 prelegentai. Tai buvo mūsų pačių išbandymas – be patirties, bet su aiškiu horizontu akyse. Pamatėme, kad esame ne tik subrendę bendrauti, bet ir galime lietuviška dvasia aprėpti plačius mokslo bei kūrybos horizontus, kartu

Nukelta į 8 psl.

Apie lietuvį, pasišventusį jūrai

BIRUTĖ SRIOGYTĖ-VAITKIENĖ

Artėja reikšminga Lietuvai data: 2009-aisiais sukaks tūkstantis metų nuo tos dienos, kai Vokietijos miesto Kvedlinburgo analuose (*Annales Quedlinburgensis*) **1009 m. buvo pirmą kartą paminėtas Lietuvos vardas: 1009 metais šventas Brunonas, kuris vadinamas Bonifacijumi, arkivyskupas ir vienuolis, antrais savo atsivertimo metais Rusios ir Lietuvos (Lituae) pasienyje pagonių trenktas į galvą su 18 saviškių vasario 23 dieną nukeliavo į dangų.**

2008 m. spalio 5 d. Klaipėdoje startavo projekto **Tūkstantmečio odisėja. Vienas vardas – Lietuva** autoriai. Į devynis mėnesius truksiančią kelionę aplink pasaulį, kurios metu bus aplankyti devyniolikoje pasaulio šalių gyvenantys lietuviai, išlydėta jachta **LTU 1000 „Ambersail“**. Buriuotojai užsibrėžė aplankyti visuose žemynuose išsibarsčiusias dvidešimt penkias lietuvių bendruomenes, įteikti joms prezidento Valdo Adamkaus laiškus ir paraginti kartu švęsti Lietuvos valstybės vardo 1000-mečio šventę. Šimtas dvidešimt buriuotojų –vienuolika kas keletą savaičių besikeičiančių įgulų po 10–12 narių – baigs kelionę kitų metų liepos 6-ąją, Lietuvos Valstybės dieną.

Modami nutolstantiems drąsiesiems buriuotojams, vėl mename tuos, kurie stovėjo prie Lietuvos jūrininkystės ir buriavimo istorijos ištakų. Vienas iš jų – Bronys Stundžia, chemikas, jūrininkystės entuziastas, visą gyvenimą degte degęs pašaukimu tarnauti jūra i ir tikrai nemaža prisidėjęs, kad Lietuva vėl būtų laisva ir galėtų išdidžiai vadintis *jūrų valstybe*. Gimęs ir augęs toli nuo Baltijos, šis vyras tikslo siekė atkakliai, realiai vertino kliūtis ir kitų žmonių bei visuomenės geranoriškumo laipsnį – tai padėjo jam „įsisąmoninti savo galias ir naudoti jas produktyviai, įgauti stiprybės, pasitikėjimo“. Šių charakterio savybių iš tikro labai reikėjo, nes ne vieną sykį, kai, atrodė, vargiai ras išeitį, kai emigranto duona darydavosi sprangį, prisimindavo, jog už nugaros pasiliko Lietuva, jo tėvų žemė, jo vaikystės ir jaunystės šalis, atėjūnų sutripyti laisvės ir nepriklausomybės idealai.

Buriavimas, jūrų skautų ugdymas išeivijoje Broniui Stundžiai asocijavosi su prarastąja Tėvyne, jos buriavimo ir jūreivystės istorija, su viltimi vėl grįžti prie Baltijos ir pajusti sūrų vakarį vėją. Prieš pradėdant kalbėti apie šį atkaklų žmogų, visą savo gyvenimą susiejusį su jūra, norisi padaryti nedidelį romantišką ekskursą, kuris liudija, kad mūsų istorinė atmintis tebėra gyva mumyse ir tūkstančius metų saugo savy tai, ko žodžiais dažniausiai negalėtume išsakyti: aukštų kalnų ir plačių erdvių, tolimų tolių ir bekraščių vandenynų ilgesį, besisąpnuojantį sapne, ir ramybės neduodantį nepaaiškinamą norą sėsti į laivę, kad bangos neštų į patį pasaulio kraštą... Ar tai nėra savo tapatumo, savojo **aš** ir **mes** ieškojimas, nes tauta, kaip teigė Fernandas Braudelis (1902–1985), gali gyvuoti tik nuolatos ieškodama savęs, nuolatos vystydama.

Matyt, *vandenys, marios, jūra* yra neatsiejamą mūsų baltiškiosios savasties dalis, kitų šalių keliautojų, mokslo vyrų, tyrinėtojų paliudyta kartu su mūsų genčių radimusi pasaulio žemėlapiuose ir kitų tautų sąmonėje. Ir nors II amžiuje graikų astronomo, matematiko, geografo Klaudijo Ptolemajo (apie 90–apie 168) veikalas „Geografija“ su jame pateiktu kartografiniu Baltijos pajūrio vaizdu neišliko, nors ankstyviausia mus pasiekusi Vidurio Europos žemėlapių kopija su jame pažymėtomis penkiomis į Baltiją įtekančiomis upėmis (tarp dviejų – galbūt Priegliaus ir Nemuno, o gal Nemuno ir Dauguvos – gyvenusios ir baltų gentys: galindai ir sūduviai) yra iš daug vėlesnių laikų – XIII a. antrosios pusės², aišku viena: jau pirmieji mums žinomi istoriniai šaltiniai sieja mūsų protėvių su vandens keliais, su vandens stichija.

Atsimenu <...> buriavimo mokykloje Klaipėdoje vienas mokiny buvo bangos nublokštas nuo molo ir taip smarkiai apdaužytas, kad net kelias dienas praleido ligoninėje. Tada mes kalbėjome, kad tas vyrukas bijos jūros iš tolo. Bet kur tau! Po kiek laiko sužinojome, kad, įstojęs į jūreivystės mokyklą, po kelerių metų ją baigė, rodos, tolimojo

plaukiojimo vado laipsniu, – mena Bronys Stundžia. Štai kokia stipri ta jūros trauka! Ji pagavo Bronį ir nešė, ir lydėjo visą gyvenimą...

Bronys Stundžia gimė 1916 m. gruodžio 5 d. Gembliškyje (Ukmergės apskr. Šešuolių vlsč.), nedideliame kaime, kuriame būta vos trijų sodybų. Tėvai Povilas Stundžia ir motina Veronika Žiedelytė iš Dvareliškių (Ukmergės apskr. Želvos vlsč.) Mikalajūnų-Žiedelių giminės buvo šviesūs, savo ir aplinkinių kaimų gyventojų gerbiami žmonės. Senelis iš motinos pusės (vardo p. Bronys, deja, neprisimena) buvo išrinktas į Didįjį Vilniaus Seimą (1905, gruodžio 4–5 d.) – lietuvių atstovų susirinkimą, suformulavusį Lietuvos politinės ekonomijos reikalavimą, ir dalyvavo priimančiam nutarimą įkurti Valstiečių sąjungą (nutarimas buvo išspausdintas pirmajame „Lietuvos ūkininko“ numeryje). Motina atstovavo Želvos parapijai. Pradžios mokyklą Bronys Stundžia lankė Šešuoliuose. 1926 m. tėvams persikėlus į Kauną, ten užbaigė likusius tris skyrius ir išlaikė egzaminus į Kauno „Aušros“ berniukų gimnazijos pirmąją klasę.

Pavasariais patvinstanti Neris beveik kasmet apsemdavo gyvenamąjį namą, todėl tėvai kieme laikė valtį (karo pabaigoje į namą pataikė bomba, ir iš to, kas per daugelį metų buvo užgyventa, neliko nieko). Vasarą Bronys su draugu nutempdavo laivelį į Nerį, mokėsi irkluoti. Dar paauglys tapo jūrų skautu, kas vasarą buriuodavo į Klaipėdą, nes joje jau buvo įsisiūbavęs jūrų skautų judėjimas, kurį išgarsino legendinė „Budžio“ istorija. Konfiskuotas burlaivis, pavadintas „Budžiu“, 1926-aisiais leidosi į savo pirmąją kelionę ir pasiekė Liepoją. Tai buvo Lietuvos jūrinio buriavimo pradžia. Deja, 1933 m. liepos 15 d., išplaukdamas į jūrą, laivas atsitrenkė į šiaurinį molą ir sudužo. Žuvo trys buriuotojai: Juozas Šidlauskas, Vytautas Anulevičius ir E. Jasiukaitis. Jiems atminti tais pačiais metais buvo pastatytas skautų kryžius.

1933-ieji paženklinėti dar vienu Lietuvai lemtingu praradimu – už poros dienų po „Budžio“ tragedijos Soldine sudužo „Lituanica“, pilotuojama Stasio Dariaus ir Stepono Girėno. Įveikusi Atlantą, ji taip ir nebepasiekė Kauno, kur jos laukė visa Lietuva...

Šie tragiški įvykiai skatino visus patriotiškai nusiteikusius jaunus žmones burtis draugėn ir tęsti žuvusiųjų pradėtus darbus. Klaipėdoje jūrų skautus telkė teisininkas, istorikas Martynas Brakas (1907–2000), žymaus Mažosios Lietuvos visuomenės veikėjo, dailininko Adomo Brako (1886–1952, mirė Barnaulo kalėjime) jaunesnysis brolis.

Jūrinės Lietuvos ir skautizmo idėjomis užsiėmusį mažlietuvių ir visos Lietuvos jaunimą nuširdžiai palaikė Klaipėdos uosto valdybai vadovavęs pirmasis Lietuvos jūrų kapitonas Liudas Stulpinas (1871–1934, palaidotas senosiose Smiltynės-Kopgalio kapinaitėse), 1929-ųjų vasario 13 d. įsteigto Lietuvos jachtklubo Klaipėdos skyriaus komandoras, perdavęs skautams naudotis didelę irklinę burinę uosto mokomąją valtį ir dalį patalpų Kopgalio tvirtovėje. Patriotiškas jūrų skautų nusiteikimas veikė visą nepriklausomos Lietuvos jaunimą.

Dėl to ir Bronys Stundžia, baigęs gimnaziją, 1936 m. išvyko į ką tik įsteigtą Klaipėdos buriavimo mokyklą, kuriai pirmaisiais metais vadovavo jūrų kapitonas Z. Vilčinskis-Vilkas, antraisiais – kapitonas J. Andžejauskas. Šioje dvejus metus gy-

Iš kairės į dešinę: Jūrų Skautininkas Bronys Stundžia, Vyriausias Skautininkas Steponas Kairys ir Jūrų Skautininkas Kęstutis Aglinskas. (Šiaurės Amerika, 1960)

Nuotrauka iš B. Stundžios archyvo

vavusioje mokykloje visą mėnesį Stundžia gilino teorines bei praktines buriavimo ir laivininkystės žinias.

Mūsų, šešių jūros skautų, būrelis irklina valtimi Nemunu skubinomės į Klaipėdą, bet į Buriavimo mokyklos iškilmes, kurios įvyko prieš šešias dešimtis metų liepos 1 dieną, pavėlavome. Mokykla buvo atidaryta naujai pastatytame jachtų žiemojimo pastate Smiltynėje, nugriautame prieš keletą metų.

Buriuodavome Kuršmarėse ir pabaigoje plaukdavome į jūrą. Mokėmės irkluoti ir sunkiomis karinėmis gelbėjimo valtimis <...>. Mokslas truko visą mėnesį, ir baigusieji mokyklą išsiskirtė po visą Lietuvą. Kai kurie vėliau pasirinko jūrinės profesijas. <...> Jau 1939 m. vasarą pora buvusių mokinių mokė buriuoti jūrų skautus Šventojoje, o <...> 1940 m. <...> Trakuose.

Buvę mokiniai vokiečių okupacijos laikotarpiu Šiauliuose, Kaune ir Vilniuje suorganizavo buriuotojų klubus, o tie, kurie atsidūrė Vakaruose, mokė buriavimo lietuvius jūros skautus, įsigijo nuosavas jachtas ir dalyvavo ne vienoje kelionėje.

Kartu su pirmąja laida baigęs Klaipėdos buriavimo mokyklą, Bronys Stundžia įstojo į Kauno Vytauto Didžiojo universitetą studijuoti chemijos. Kadangi reikėjo atlikti karinę prievolę, 1937–1938 metais mokėsi Kauno atsargos karininkų mokykloje, gavo jaunesniojo leitenanto laipsnį ir vėl patraukė prie Baltijos – buriuoti.

Buvo vienas veikliausių jūrų skautų ir vienas iš studentų korporacijos „Jūra“, įsteigtos 1938 metų vasarą, vadovų. Korporacijos branduolį sudarė Vytauto Didžiojo universiteto studentai – jūrų skautai, priklausę Lietuvos skautų sąjungos akademiniam „Mindaugo“ laivui. Korporaciją globojo Šventosios uosto plėtojimo vadovas inžinierius hidrotechnikas Jonas Šimoliūnas (1878–1965) ir didžiausias korporantų autoritetas, bičiulis ir įkvėpėjas, pirmasis korporacijos garbės narys – prityręs jūrininkas generolas Teodoras Daukantas (1884–1960), didelės erudicijos ir įvairiapusės patirties žmogus. Pirmasis korporacijos vadas buvo Jurgis Noreika (vėliau jį pakeitė Stasys Žukauskas, rašytojo Antano Žukausko-Vienolio sūnus).

1935 m. pradėtame leisti žurnale „Jūra“ netrukus savo skyrelius turėjo jūrų skautai ir to paties pavadinimo studentų korporacija. Žurnalo vyriausiasis redaktorius buvo generolas Teodoras Daukantas, tačiau iš tikrųjų redagavo ir leidybos našta nešė „Ryto“ spaustuvėje dirbęs Stasys Vainora. Paskutinis numeris išėjo 1941-ųjų gegužę. Iš tų laikų išlikęs p. Bronio domėjimasis jūrine spauda, Klaipėdos mieste leidžiamais laikraščiais.

Visą laiką svajojęs susieti gyvenimą su jūra, nusivylė, kai į Jūrų karo mokyklą įstoti nepavyko. Grįžo tęsti chemijos studijų ir jau pradėjęs dirbti apgynė diplominį darbą, rūpinosi studentų buriuotojų teoriniu parengimu. 1940 m. korporacija

Apie lietuvį, pasišventusį jūrai

Atkelta iš 7 psl.

„Jūra“ vėl surengė buriavimo kursus Trakuose – Skaisčio ežere, šalia Žydiškių. Taip buvo bandyta kompensuoti Klaipėdos ir išėjimo į jūrą netekimą. Tačiau kursų pabaiga buvo nelinksma: vietoj Lietuvos himno jau griaudėjo sovietinis „

...“ (*liet.* „Neišardoma sąjunga...“) Mergaitės verkė, vaikinai stovėjo suakmenėjusiais veidais. O karo šmėkla, klaidžiojanti po kaimynines šalis, vis artėjo prie Lietuvos.

Diena buvo šilta, saulėta, ir iš viso buvo labai malonu buriuoti. Staiga pastebėjome praskrendant, palyginti gana žemai, karinį lėktuvą. Ženklų negalėjome įžiūrėti, todėl tik spėliojome, ko tas lėktuvas čia skraido. <...> nežinojome, jog tą dieną jau nuo ankstyvo ryto Hitlerio armijos tankai pagal seną vokiečių šūkį „Veržtis į Rytus“ jau iš tikrųjų riedėjo į Rytus.

Sužinojęs, kad prasidėjo sukilimas, ir pamatęs, kad per miestą traukiasi rusų kariuomenė, Bronys nedelsdamas prisideda prie sukilėlių, dalyvauja užimant Trakų įstaigas. O galvoje vis sukosi klausimas: <...> *ką atneš tas karas, kai du aršūs priešai susikibo? Tada dar nieko nežinojome apie naikinamąsias koncentracijos stovyklas ir Rosenbergo planus Lietuvai. Turėjome būti bemokslė darbo jėga vokiečių kolonistams. Didžiosios valstybės vis mėgsta „vaduoti“ mažas tautas...*

Vokiečių okupacijos metais dirbo Studentų sporto klube, vadovavo buriotojų sekcijai, kartu su kitais skautijos veikėjais ir buriuotojais rūpinosi atgaivinti buriavimą bent Lietuvos vidaus vandenų telkiniuose, 1942–1944 metais buvo Kauno buriotojų klubo vadovas. 1942 m. prie Kūno kultūros rūmų buvo įsteigtas Buriavimo komitetas, kurio pirmininkas buvo V. Didžys, nariai – jūrų kapitonas S. Dagys ir Z. Domeika, buriuotojai – P. Dėdinas, V. Petukauskas, B. Stundžia.

Nepanoręs bendradarbiauti nė su vienu iš okupantų, artėjant naujai rusų okupacijai, turėjo apleisti Tėvynę, nes buvo aišku, kas laukia jo – nepriklausomos Lietuvos kariuomenės atsargos karininko, buriotojų ir skautų judėjimo aktyvisto. Pasitraukęs į Austrijos sostinę Vieną, dirbo chemijos įmonėje. Vėliau persikėlė į Insbruką, įsidarbino nedideliame fabrike ir dirbo, kol vieno antskrydžio metu fabrikas buvo sugriautas. Prieš pat baigiantis karui, vargais negalais pateko į Šveicariją ir kurį laiką gilino chemijos žinias Fribūro (*Fribourg*) universitete, atostogų metu vertėsi atsitiktiniais darbais.

Galų gale 1948-aisiais gavo leidimą išvykti į Kanadą, kur ilgam įleido šaknis. Ten vedė lietuvę Marytę Borkertaitę, susilaukė sūnaus Audriaus (dabar – fizikos mokslų daktaras), ten perėjo dar nepereitęs pragaro ratus – dirbo visa, kas po ranka pakliūdavo, kol pramoko anglų kalbos ir buvo priimtas dirbti chemiku į Ontarijo aplinkos apsaugos ministerijos laboratoriją. Joje pradirbo 25 metus, iki pat pensijos, ir įsitikino, kad nesuklydo pasirinkdamas profesiją, nes chemiko darbas puikiai dera su meile jūrai: žmogus turi nuolat galvoti, kaip apsaugoti jūras, ežerus, vandenynus, ką daryti, kad žmonija pati savęs nesunaikintų. Dėl to p. Broniui visur ir visada rūpi ne tik vėjo stiprumas ir burių sparnai, bet ir įlankų dumbblas, nykstantys koralų rifai, senstantys ežerai.

Graudu, kai pagalvoji, kaip technologijos pažangos sąskaiton, arba aiškiau sakant – pramonininkams besivaikant pelno – buvo nuniokota gamta. Užteršta visa aplinka, oras, vandenys ir dirvožemis. <...> didžiausi pasaulyje gėlo vandens telkiniai tapo pramonės, miestų ir žemės ūkio teršalų surinkimo vieta.

Kanadoje vėl pradėjo buriuoti, mokėsi vakarinėje jachtų ir motorlaivių vadų mokykloje, po ketverių metų gavo navigatoriaus laipsnį.

Vadovavau išeivijos jūrų skautams, įsitraukiau į visuomeninę lietuvių veiklą, plaukiojau Didžiojoje ežeruose, Karibų jūroje, Atlanto ir Ramiajame vandenyuose, – rašė šio straipsnelio autorei 2007 m. birželio pradžioje. Ne sykį virš galvos švietė Australijos, Bahamų salynų, Karibų dangus, o mintys vis grįždavo prie gimtųjų krantų: Mintimis dažnai nubėgdavau į tolimą Baltijos jūrą, kur kadaise vakarų vėjas daužydavo mūsų jachtas, kur, pradarius per Klaipėdą duris į jūrą,

mokėmės buriuoti ir su jaunatvišku idealizmu dirbome, kad Lietuva būtų jūrinė valstybė ir nešėtų visiems naudą.

Kad sovietinės okupacijos iš žemėlapiu ištrinta Lietuva nedingtų ir iš pasaulio atminties, nuolat rašė apie savo šalį ir jos meilę jūrai. Toliau gilinosi į Mažosios Lietuvos, kurią vadina *mūsų jūrų istorijos lopšiu*, praeitį, skaudama širdimi sekė jos likimą (šiuo metu leidžiamos „Mažosios Lietuvos enciklopedijos“ talkininkų sąrašė yra ir Bronio Stundžios pavardė). Kartais netikėtas susidūrimas su praeitimi sukeldavo visą jausmų audrą: *Vaikščiodamas po uostą* (čia minimas Halifakso uostas Kvebeko provincijoje – B.V.), *užtikau rusų laivą, – matyt, žvejybos bazę „Radiščev“, – kurio registracijos uostas buvo Karaliaučius. Tik Stalinas galėjo taip padaryti – senas lietuviškas žemes surusinti ir prijungti tiesiog prie savo imperijos. Tai buvo lyg antausis lietuviams, kurie liko kaip sala slavų jūroje su vieninteliu jūros uostu. Kąžin koks bus toliau Lietuvos ir Karaliaučiaus likimas? Ar turėsime Sausio 15 ir kitai daliai Mažosios Lietuvos?*

Stengėsi vyti šalin juodas mintis, nepasiduoti pesimizmui ir dar atkakliau dirbo. Nenutrūkstama veikla ir atsidavimas jūros reikalams buvo įvertinti – apdovanotas Skautų sąjungos išeivijoje *Geležinio vilko* ordinu ir kitais pasižymėjimo ženklais, išrinktas Lietuvos žurnalistų klubo „Marinus“ garbės nariu, o 2005 m. tapo pirmuoju Lietuvos buriotojų sąjungos garbės nariu.

Visada buvęs ištikimas Lietuvos, kaip jūrų valstybės, idėjai, daug prisidėjo prie lietuviškų jūrreivystės terminų (*įvardų!*) norminimo, gryninimo, turtinimo tradiciniais pajūrio žvejų įvardais – šį darbą, pradėtą prieškariniu, tęsė išeivijoje. Rašė ir teberašo lietuviškoje spaudoje – ne tik jūriniais klausimais. Dar iki Nepriklausomybės atgavimo stengėsi užmegzti ryšius su Lietuvos buriuotojais, įvairiais keliais gabeno į Lietuvą ir dovanai platino savo jūrines knygas, ragino puoselėti lietuvišką jūrinę terminiją, palaikė artimus ryšius su Lietuvos buriuotojais, 1989-aisiais išsiruošusiais į žygį per Atlantą.

Parengė ir išleido du originalius vadovėlius: Kanadoje – buriavimo vadovėlį „Burės ir varikliai“ (1978; pakartotinės laidos – 1983 ir 2000), vadovėlį „Buriavimas ir jūrininkystė“ (1954 Toronte); 1992 m. pasirūpino išleisti jūrų leitenanto Ričardo Nako 1940 m. žadėtą išspausdinti ir dienos šviesos išvysti nespėjusį pirmąjį lietuviškų jū-

rinių terminų žodyną; anglų-lietuvių kalbų žodyną „Jūriniai įvardai“ (1940 ir 1992) bei paties parengtus „Jūrinius įvardus“ (1996). Sudarė, išvertė ir išleido nuotykių apybraižų rinkinį „Septyniose jūrose“ (1994 m. Vilniuje); išleido marinistinių apybraižų rinkinį „Jūrų suvilioti“ (2006 m. Toronte; šią knygą turėtų perskaityti kiekvienas lietuvis – kokio amžiaus jis bebūtų ir kurioje pasaulio šalyje begyventų!).

Nemaža metų slenksčių perkopęs, domisi viskuo, kas dedasi pasaulyje ir, žinoma, Lietuvoje:

Reikia tik stebėtis Lietuvos žmonių politiniu naivumu ir neišprusimu: gavę po saldainį, už Pakšą balsavo – nesupranta, ar ką, kad jis leidosi KGB ir rusų mafijos suviliojamas...

Ar geležinkelyje lietuvių kalba jau įsipilietina?

Kultūrinis gyvenimas Lietuvoje, atrodo, atsi- gauna, bet tai ne valdžios dėka. Valdymo išlaidos ir valstybės skolos didėja, o politinis turizmas, anot R. Ozolo, nemažėja...

Esu tolerantiškas visoms tikyboms, nes jos blogo nemoko. Deja, tarp tikybų vyksta varžytynės, dažnai susijusios su kraujo praliejimu...

Gaila, kad pilietybės, kurią gavome gimdami lietuviais, turime maldauti...

Kol širdis neklupinėja, kol nešlubuoja atmintis, nepradingo noras domėtis, pagal išgales. Ponas Bronys nors ir nebe taip spėriai, kaip jaunystėje, vis dar dirba: *Dabar turiu laikiną darbą – rinkti lėšas kpt. V. Pakalniškio rengiamam jūriniam lietuvių-anglų-rusų kalbų žodynui.*

Labiausiai sielojasi, kad reikia atsisveikinti su savąja jachta, mat akys nebe tos, gydytojai pataria mažinti fizinį krūvį: *Ką gi turi daryti? Viskam ateina galas, tad ir buriavimui...* Skaudu, nes tai beveik tas pat, kas nukirsti pačią vaisingiausią medžio šaką, daugelį metų maitinusią.

Bet vis dėlto gera žinoti, kad būna ir taip trumpėjančių dienų: be dejonų, kupinų išminties, paliekančių laiko neišdildomą pėdsaką. Nesakau *palikusių*, nes gyvenimas tęsiasi – orus ir prasmingas. Kaip galėtume išbandymų ir visokių vėtrų neatlaikyti, jeigu turime tokių žmonių, šaukiančių mus paskui save?

Ar Lietuva ateityje išliks *jūrų valstybė*? Bronys Stundžia įsitikinęs, kad taip. Negerai, kad paskubėjome ir tiek laivų praradome, negerai, kad laikino pelno vaikymasis aptemdė protus, bet štai išplaukė *Ambersail*, ir nuostabiai gera, kad jūra vėl šaukia mus – vienytis, tęsti ne šiandien ir ne vakar Bronio Stundžios ir jo draugų pradėtas odisejas jūrų keliais, atsitiesti, būti stipriais... □

Mokslo ir kūrybos simpoziumas

Atkelta iš 6 psl.

su visuomene pasidalyti ne tik mūsų pačių moksliniais pasiekimais, bet ir drąsiai pradėti ryškinti Lietuvos mokslininkų bei kultūros darbuotojų pasiekimus savo tėvynėje, o Lietuvos gyvybingumo klausimą plačiame pasaulyje.

Dabartiniai PLMKŠ renginiai yra plataus masto ir didingi įvykiai. Dalyviai skaičiujami šimtais, ne dešimtimis. Nereikia dirbti vien gyvenamosios valstybės ribose ir reliatyvioje izoliacijoje. Vyksta gan intensyvus bendravimas su Lietuva ir kitais lietuviais mokslininkais bei kultūros darbuotojais užsienyje. Ne taip, kaip pirmieji šeši simpoziumai, vykę tik JAV, dabar jie rengiami pakaitomis kas treji-ketveri metai Lietuvoje ir JAV. Prieš 40 metų net nebuvo sapnuota, kad šiandien galėsime bendrauti su Lietuva, laisvai dalintis ir džiaugtis mūsų visų darbo vaisiais, kad galėsime aptarti bendrus rūpesčius ir visi kartu ieškoti sprendimų. Lietuva, plačiai atvėrusi duris šiems renginiams, juos skatina ir paremia. Simpoziumai – tai plataus masto ir intelekto dvikrypčiai renginiai su išeivijos veidu į Lietuvą ir Lietuvos veidu į išeiviją.

– Kokia, Jūsų nuomone, šių simpoziumų ateitis, ar jie bus tęsiami?

– Simpoziumo rengimas yra labai intensyvus, daug laiko pareikalaujantis darbas. Pastebima šokia tokia entuziazmo stoka išeivijos antrabangių

jaunojoje kartoje, nors yra ir išimčių. Dar labiau neramina lietuvių imigrantų trečiosios bangos nedidelis dėmesys mokslo ir kūrybos simpoziumams. Antrabangių antrosios kartos atžalos jau yra įsiliejusios į JAV gyvenimą, menkai arba visai nebekalba lietuviškai ir, atrodo, nemato didelės naudos iš tokio bendravimo. Trečiabangiai dar tik pradeda įleisti šakinis į šios šalies gyvenimą. Tikimės, kad ilgainiui, tėvynės ilgesio šaukiami, jie įsitvirtins mokslo bei kūrybos pasaulyje, atras kelią ir į simpoziumo dalyvių eiles. Tačiau yra ir labai gražių išimčių, kurios, tikiuosi, sudarys pagrindą ir būsimų simpoziumų rengimui. Viliuosi, kad simpoziumai šių žmonių dėka vyks toliau, nes dalyviai, beveik be jokių pastangų, gali juose pasisemti neišpasakytai daug mokslinių bei kūrybinių žinių, dvasinio ir tautinio turto, ko jie niekur kitur neras. Taip pat simpoziumai turėtų būti visų susipratusių lietuvių veiklos būdas išlikti unikaliais žmonėmis, neužgožtais taip labai peršamos globalizmo arba internacionalizmo manijos.

Nuoširdžiai dėkojame už pasidalinimą mintimis apie š. m. lapkričio 26–30 dienomis (Padėkos dienos savaitgalį) Pasaulio lietuvių centre (Čikagos priemiestis – Lemont, IL) ruošiamą XIV Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą.

Kalbino Danutė Bindokienė